

3. Верховна Рада України. *Про боротьбу з тероризмом* (Закон від 20.03.2003 № 6384V). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 07.10.2024 р.).
4. Гбур З. В. Теоретико-методологічні засади поняття «міжнародного тероризму». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug\\_2021\\_2\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2021_2_5) (дата звернення: 07.10.2024 р.).
5. Колесник І. М. *Новітні релігійні течії та рухи*. Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2016. 152 с.
6. Hassan S. A., Shah M. J. The anatomy of undue influence used by terrorist cults and traffickers to induce helplessness and trauma, so creating false identities. *Ethics, Medicine and Public Health*. 2019. № 8. P. 97–107. <https://doi.org/10.1016/j.jemep.2019.03.002>
7. Lewer N. (Ed.) *The Future of Non-Lethal Weapons. Technologies, Operations, Ethics and Law*. Franks Cass, 2022. 200 p.

## **ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЛОКУС КОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Мирошник О. Г., Вишовська О. С.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка  
elenamirosha@ukr.net, vyshovska@gmail.com*

Емоційний інтелект передбачає розуміння себе та інших у соціальному контексті, що дозволяє виявляти нюанси в емоційних реакціях і використовувати ці знання, для побудови конструктивної міжособистісної взаємодії. Емоційний інтелект є важливим елементом soft та hard skills необхідним для соціалізації, психологічного здоров'я, ефективного лідерства та командної роботи. Численними дослідженнями встановлено (Г. Гарднера, П. Селовея, Дж. Мейєр, Д. Карузо, Д. Гоулмана, Р. Бар-Он, К. Петридаса, Е. Фернхема, І. Андреєвої, Е. Носенко, Д. Люсіна, В. Поплужного та ін.), що люди, які мають високий емоційний інтелект, можуть розуміти власні почуття та емоції інших, а також спілкуватися з іншими, налагоджувати кращі стосунки, досягати більшого прогресу в професійній сфері та самодіяльності.

Під час вступу до вишу відбуваються зміни у соціальному середовищі. Ці зміни запускають соціально-психологічну адаптацію яка є процесом і результатом входженням молоді людини до нового організаційного середовища. Новий етап соціалізації сприяє актуалізації інтелектуального та особистісного потенціалу здобувача вищої освіти. Основні закономірності та протиріччя цього процесу обумовлюють необхідність вивчення ролі емоційного розуміння в регуляції соціально-психологічної взаємодії. Важливою особистісною властивістю особистості, що визначає психологічні особливості взаємодії є локус контролю (Дж. Роттер, Е. Фарес, Л. Нельсон, Б. Мак Комб, М. Андерсон, І. Костантіні, С. Франкхем, Т. Циганчук та інші).

Мета дослідження – визначити особливості зв'язку між емоційним інтелектом та типом локусу контролю особистості студентів.

Локус контролю є однією з найбільш досліджуваних характеристик особистості в психологічній науці. Джуліан Роттер представив концепцію «локусу контролю підкріплення» як узагальнене очікування в рамках своєї теорії соціального навчання [1]. Мова йде про узагальнене очікування індивіда щодо зв'язку між його власною поведінкою та її наслідками. Люди з внутрішнім локусом контролю вважають, що події у житті є результатом їхніх власних дій. З іншого боку, особи з зовнішнім локусом контролю схильні вірити в те, що події в їхньому житті є результатом зовнішніх факторів і обставин, які вони не контролюють [3]. Орієнтація на зовнішній контроль асоціюється з тривогою та депресією та може бути пов'язана із безсонням та низькою академічною успішністю [5]. Доведеним є той факт, що перфекціонізм, завищена самооцінка та локус контролю можуть розглядатися як предиктори симптомів безсоння, депресії та тривоги.

Дослідження ролі впливу локусу контролю на академічну успішність студентів Ples-Caven Y., Gregory S., Ellis G., Golding J., Nowicki S. показали, що студенти з розвиненим внутрішнім локусом контролю вважають, що результати досягнень в сфері навчання залежать, перш за, все від них самих та є підсумком їхніх власних зусиль. Навпаки, студенти з зовнішнім локусом контролю орієнтуються на пошук незалежних від них чинників у поясненні своєї навчальної поведінки [6]. Дослідження, які були проведені серед здобувачів вищої освіти за різними спеціальностями, засвідчили що локус контролю має значний позитивний вплив на успішність студентів [4]. Серед чинників, які мають зв'язок із особливостями локусу контролю дослідники називають емоційний інтелект.

Поширеними є погляди Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо, щодо розуміння емоційного інтелекту як групи ментальних здібностей, що сприяють усвідомленню та розумінню власних емоцій та емоцій оточуючих людей [2]. Вони виділили ряд складових емоційного інтелекту: здатність до сприйняття або відчуження емоцій (як своїх власних, так і іншої людини); здатність до спрямування своїх емоцій на допомогу розуму; здатність до розуміння того, що виражає та чи інша емоція; здатність до керування емоціями.

Можна припустити, що існує зв'язок між регулятивними складовими емоційного інтелекту та типом суб'єктивного контролю. Для перевірки цього припущення було проведено емпіричне дослідження.

Дослідження проводилося на базі Полтавського вишу. До вибірки увійшло 60 студентів четвертих курсів (з них 30 хлопців та 30 дівчат).

Структурні складові емоційного інтелекту здобувачів вивчалися за допомогою методики Е. Холла, суб'єктивний контроль за методикою Е. Ф. Бажина, Е. А. Голинкіної та О. М. Еткинда.

Результати дослідження показали, що переважна більшість студентів мала низький рівень розвиненості емоційного інтелекту. Найбільш низки показники розвитку складових емоційного інтелекту було визначено для управління власними емоціями. Більший відсоток середніх значень у вибірковій сукупності, було встановлено для самомотивації та розпізнавання емоцій інших людей. Високий рівень спостерігався лише для показника емоційної обізнаності та емпатії, 25,0% та 12,5% відповідно.

Локус контролю студентів мав показники, близькі до середнього занчення (5,5 балів). Показники інтернальності у групі дівчат в цілому були дещо вищими, ніж у хлопців. Найнижчими балами характеризувалася інтернальність в галузях досягнень та невдач, що може бути обумовлено певною інфантильністю респондентів, їх схильністю перекладати відповідальність за свою майбутню професійну кар'єру на інших, або, певною мірою, бути обумовленим нестабільним положенням країни та проблемами довгострокового планування, яке може бути відкориговане воєнними діями.

Основне завдання дослідження полягало у вивченні відмінностей у структурі емоційного інтелекту у студентів із різним рівнем розвитку суб'єктивного контролю. Для цього було застосованого U-критерій Манна-Уїтні.

**Таблиця 1 – Значення U-критерій Манна-Уїтні за різними компонентами емоційного інтелекту у групі із низьким та середнім рівнем суб'єктивного контролю**

| <b>Значення U-критерій Манна-Уїтні емпіричного за різними компонентами емоційного інтелекту</b> |                             |                                   |                      |                |                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|-----------------------------------|----------------------|----------------|-----------------------------------------|
| <i>Інтегральний показник емоційного інтелекту</i>                                               | <i>Емоційна обізнаність</i> | <i>Управління своїми емоціями</i> | <i>Самомотивація</i> | <i>Емпатія</i> | <i>Розпізнавання емоцій інших людей</i> |
| 0,039795                                                                                        | 0,122518                    | 0,503319                          | 0,025666             | 0,151872       | 0,067833                                |

Результати статистичного аналізу показали наявність статистично значущої відмінності лише до компоненту самомотивації респондентів. Отримані результати можна пояснити тем, що самомотивація як здатність довільно керувати своїм емоціями краще розвинена у студентів із більш розвиненим суб'єктивним контролем. Отже, як ціннісне смислове утворення «Я-концепції» локус контролю впливає на мотиваційну складову механізму саморегуляції.

За результатами аналізу встановлено, що студенти із розвиненим суб'єктивним контролем мають вищі показники самомотивації на

відміну від студентів із нерозвиненим суб'єктивним контролем. Самомотивація як здатність до управління власними переживаннями, що виявляється, не тільки у можливості відкладати задоволення і приборкувати ситуаційні бажання, щоб досягнути більшого в майбутньому, але в умінні самотійно себе надихати, знаходити особисті сенси, ставити досяжні цілі і поступово рухатися до їхньої реалізації. Для усіх інших складових емоційного інтелекту: емоційної обізнаності, емпатії, управління власними емоціями, розпізнаванні емоцій інших відмінностей не встановлено.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Мирошник О. Г. Емоційний інтелект та рефлексивні процеси в ранньому юнацькому віці. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №5. С.143–147.
2. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. К. : Вища школа, 2003. 126 с.
3. April K. A., Dharani B., Peters K. Impact of locus of control expectancy on level of well-being. *Rev Eur Stud*. 2012. Vol. 4(2). P. 124–137.
4. Carden R., Bryant C., Moss R. Locus of control, test anxiety, academic procrastination, and achievement among college students. *Psychol. Rep.* 2004. Vol. 95(2). P. 581–582.
5. Cheng C., Cheung S., Chio J. H., Chan M. S. Cultural meaning of perceived control: A meta-analysis of locus of control and psychological symptoms across 18 cultural regions. *Psychol Bull.* 2013. Vol. 139(1). P. 152–188.
6. Iles-Caven Y., Gregory S., Ellis G., Golding J., Nowicki S. The relationship between locus of control and religious behavior and beliefs in a large population of parents: an observational study. *Front Psychol.* 2020. Vol. 11. P. 1462.

## ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНУ МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТІВ

**Могилат О. Ю.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка  
mogilatolga@ukr.net*

Війна суттєво трансформує всі сфери життя суспільства, і освітня галузь не є винятком. Навчальна і професійна мотивація студентів, які є одними із ключових факторів їхнього розвитку, піддається серйозним випробуванням через постійні стресові умови, невизначеність та зміни у соціальному середовищі. Психологічний тиск, необхідність адаптації до нових реалій та порушення звичного ритму навчання спричиняють помітне зниження інтересу до освітнього процесу, що негативно впливає на якість навчання.

З початком війни студенти змушені шукати нові способи організації свого навчання, намагаючись зберегти баланс між безпекою, особистими викликами та потребами самореалізації.